

§222

## **Yttrande över remiss ang betänkande Vägar till hållbara vattentjänster (18/KS 0138)**

### **Sammanfattning**

Regeringen gav utredare i uppdrag att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och frågor om små avlopp kopplat till att öka åtgärdstakten och återvinning av dess näringsämnen. Genom ett tilläggsdirektiv har uppdraget utrett vilka möjligheter som finns enligt nuvarande regler att vidta åtgärder för anpassning av dagvattenhanteringen till ett förändrat klimat, föreslå hur va-taxan kan användas för att finansiera sådana anpassningsåtgärder och redovisa regleringen för kostnadstäckning av anpassningsåtgärder i Danmark. Slutbetänkande "Vägar till hållbara vattentjänster" (SOU 2018:34) är nu utskickat på remiss.

Miljö- och hälsoskyddsenheten eller Samhällsbyggnadsenheten har inget att erinra.

Verksamheten för Vatten och Avfall har följande synpunkter:

Vatten och Avfall ser positivt på den föreslagna förändringen av §6 i vattentjänstlagen med att öppna upp för andra lösningar. Det är dock viktigt att tydliggöra hur den nya bedömningen skall göras. När det gäller förslaget att dagvattentaxa kan finansiera anpassningen av va-anläggningen för att hantera mer än 10-årsregn anser verksamheten inte är en nödvändig kostnad för verksamheten. Utan anpassningen måste göras till större delen ovan mark för att styra det ytvatten som sedan ska avledas i dagvattenledningarna vid skyfall. Detta är då en kostnad för samhället och inte för va-kollektivet. Verksamheten anser därför att utredningen går in i dagvattenfrågorna på ett fel sätt, det är stöd till samhällsplaneringen och dess infrastruktur som Boverket bör inrikta sig mot inte enbart den allmänna va-anläggningen. Att fastighetsägare kommer att ta mer ansvar för sitt enskilda avlopp och även få ta del av mer riktad information till dem anser verksamheten vara positivt. När det gäller att öka kretslopp av näringsämnen från små avlopp finns det möjlighet att reglera avfallstaxan till att styra fastighetsägare mot ett kretsloppsalternativ. Dock i sin tur leder det till att kommunens logistik kring slamtömningar blir mer komplex och leder till ökade transporter, vilket inte är bra. Dessutom har verksamheten genom provtagningar av slam från enskilda brunnar funnit att kvaliteten kan vara sämre än det som kommer in till avloppsreningsverken från tätorterna. När det gäller kretslopp av näringsämnen från enskilda avlopp anser verksamheten att samma regler bör gälla för spridning på odlad mark för större kommunala avloppsreningsverk som för små avlopp. Då regeringen beslutat om att utreda förbud för spridning av avloppsslam på åkermark (dir 2018:67) finns det viss osäkerhet kring framtida slamhantering. Detta påverkar då till stora delar kretsloppsfrågan då det insamlade slammet från små avlopp töms till största delen på ett större kommunalt reningsverk i Sverige.

Vatten- och avfallsnämnden har vid sammanträde den 17 september 2018, § 96 föreslagit kommunstyrelsen godkänna tekniska förvaltningen/vatten och avfalls remissyttrande av slutbetänkandet "Vägar till hållbara vattentjänster". SOU 2018:34.

## Beslut

1 Kommunstyrelsen godkänner tekniska förvaltningen/vatten och avfalls remissyttrande av slutbetänkandet "Vägar till hållbara vattentjänster", SOU 2018:34.

## Expedieras till

[m.remissvar@regeringskansliet.se](mailto:m.remissvar@regeringskansliet.se), VAN

## Beslutsunderlag

- VAN §96/2018 remiss betänkande vägar hållbara vattentjänster
- KS§190 Yttrande över remiss av betänkande Vägar till hållbara vattentjänster
- Remiss av betänkande Vägar till hållbara vattentjänster
- Betänkande Vägar till hållbara vattentjänster

VAN § 96

**Remiss gällande betänkande: Vägar till hållbara vattentjänster, SOU  
2018:34 (18/RN 0081)**

**Sammanfattning**

Processingenjör Pernilla Rudin föredrar ärendet. Regeringen gav utredare i uppdrag att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och frågor om små avlopp kopplat till att öka åtgärdstakten och återvinning av dess näringsämnen. Genom ett tilläggsdirektiv har uppdraget utrett vilka möjligheter som finns enligt nuvarande regler att vidta åtgärder för anpassning av dagvattenhanteringen till ett förändrat klimat, föreslå hur va-taxan kan användas för att finansiera sådana anpassningsåtgärder och redovisa regleringen för kostnadstäckning av anpassningsåtgärder i Danmark. Slutbetänkande "Vägar till hållbara vattentjänster" (SOU 2018:34) är nu utskickat på remiss.

Miljö- och hälsoskyddsenheten eller Samhällsbyggnadsenheten har inget att erinra.

Verksamheten för Vatten och Avfall har följande synpunkter:

Vatten och Avfall ser positivt på den föreslagna förändringen av §6 i vattentjänstlagen med att öppna upp för andra lösningar. Det är dock viktigt att tydliggöra hur den nya bedömningen skall göras. När det gäller förslaget att dagvattentaxa kan finansiera anpassningen av va-anläggningen för att hantera mer än 10-årsregn anser verksamheten inte är en nödvändig kostnad för verksamheten. Utan anpassningen måste göras till större delen ovan mark för att styra det ytvatten som sedan ska avledas i dagvattenledningarna vid skyfall. Detta är då en kostnad för samhället och inte för va-kollektivet. Verksamheten anser därför att utredningen går in i dagvattenfrågorna på ett fel sätt, det är stöd till samhällsplaneringen och dess infrastruktur som Boverket bör inrikta sig mot inte enbart den allmänna va-anläggningen.

Att fastighetsägare kommer att ta mer ansvar för sitt enskilda avlopp och även få ta del av mer riktad information till dem anser verksamheten vara positivt. När det gäller att öka kretslopp av näringsämnen från små avlopp finns det möjlighet att reglera avfallstaxan till att styra fastighetsägare mot ett kretsloppsalternativ. Dock i sin tur leder det till att kommunens logistik kring slamtömningar blir mer komplex och leder till ökade transporter, vilket inte är bra. Dessutom har verksamheten genom provtagningar av slam från enskilda brunnar funnit att kvaliteten kan vara sämre än det som kommer in till avloppsreningsverken från tätorterna. När det gäller kretslopp av näringsämnen från enskilda avlopp anser verksamheten att samma regler bör gälla för spridning på odlad mark för större kommunala avloppsreningsverk som för små avlopp. Då regeringen beslutat om att utreda förbud för spridning av avloppsslam på åkermark (dir 2018:67) finns det viss osäkerhet kring framtida slamhantering. Detta påverkar

Sammanträdesdatum  
2018-09-17

då till stora delar kretsloppsfrågan då det insamlade slammet från små avlopp töms till största delen på ett större kommunalt reningsverk i Sverige.

#### Beslutsunderlag

- Missiv gällande remissutskick av Betänkande Hållbara vattentjänster
- Slutbetänkande "Vägar till hållbara vattentjänster" SOU 2018:34
- Tjänsteskrivelse: Motala kommuns remissyttrande gällande slutbetänkande "Vägar till hållbara vattentjänster", SOU 2018:34

#### Behandling av ärendet

Utöver ordförande yttrar sig Agneta Niklasson.

#### Beslut

Motala-Vadstena vatten- och avfallsnämnd föreslår kommunstyrelsen:

1 Kommunstyrelsen godkänner tekniska förvaltningen/vatten och avfalls remissyttrande av slutbetänkande "Vägar till hållbara vattentjänster", SOU 2018:34.

#### Expedieras till

Motala Kommunstyrelsen

---

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

Motala-Vadstena vatten- och avfallsnämnd

Telefon

0141-22 58 97

Mobiltelefon

070-33 40 540

Telefax

0141-21 45 68

e-postadress

pernilla.rudin@motala.se

**Diarienummer** 18/RN 0081

## Motala kommuns remissyttrande gällande slutbetänkande "Vägar till hållbara vattentjänster", SOU 2018:34

### Sammanfattning

Regeringen gav utredare i uppdrag att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och frågor om små avlopp kopplat till att öka åtgärdstakten och återvinning av dess näringsämnen. Genom ett tilläggsdirektiv har uppdraget utrett vilka möjligheter som finns enligt nuvarande regler att vidta åtgärder för anpassning av dagvattenhanteringen till ett förändrat klimat, föreslå hur va-taxan kan användas för att finansiera sådana anpassningsåtgärder och redovisa regleringen för kostnadsäckning av anpassningsåtgärder i Danmark. Slutbetänkande "Vägar till hållbara vattentjänster" (SOU 2018:34) är nu utskickat på remiss.

Miljö- och hälsoskyddsenheten eller Samhällsbyggnadsenheten har inget att erinra.

Verksamheten för Vatten och Avfall har följande synpunkter:

Vatten och Avfall ser positivt på den föreslagna förändringen av §6 i vattentjänstlagen med att öppna upp för andra lösningar. Det är dock viktigt att tydliggöra hur den nya bedömningen skall göras. När det gäller förslaget att dagvattentaxa kan finansiera anpassningen av va-anläggningen för att hantera mer än 10-årsregn anser verksamheten inte är en nödvändig kostnad för verksamheten. Utan anpassningen måste göras till större delen ovan mark för att styra det ytvatten som sedan ska avledas i dagvattenledningarna vid skyfall. Detta är då en kostnad för samhället och inte för va-kollektivet. Verksamheten anser därför att utredningen går in i dagvattenfrågorna på ett fel sätt, det är stöd till samhällsplaneringen och dess infrastruktur som Boverket bör inrikta sig mot inte enbart den allmänna va-anläggningen. Att fastighetsägare kommer att ta mer ansvar för sitt enskilda avlopp och även få ta del av mer riktad information till dem anser verksamheten vara positivt. När det gäller att öka kretslopp av näringsämnen från små avlopp finns det möjlighet att reglera avfallstaxan till att styra fastighetsägare mot ett kretsloppsalternativ. Dock i sin tur leder det till att kommunens logistik kring slamtömningar blir mer komplex och leder till ökade transporter, vilket inte är

**POSTADRESS**  
591 86 Motala

**BESÖKSADRESS**  
Kommunhuset  
Drottninggatan 2

**TELEFON**  
0141-22 50 00

**ORG.NR.**  
212000-2817

**E-POST**  
motala.kommun@motala.se

**WEBPLATS**  
www.motala.se

bra. Dessutom har verksamheten genom provtagningar av slam från enskilda brunnar funnit att kvalitén kan vara sämre än det som kommer in till avloppsreningsverken från tätorterna. När det gäller kretslopp av näringsämnen från enskilda avlopp anser verksamheten att samma regler bör gälla för spridning på odlad mark för större kommunala avloppsreningsverk som för små avlopp. Då regeringen beslutat om att utreda förbud för spridning av avloppsslam på åkermark (dir 2018:67) finns det viss osäkerhet kring framtida slamhantering. Detta påverkar då till stora delar kretsloppsfrågan då det insamlade slammet från små avlopp töms till största delen på ett större kommunalt reningsverk i Sverige.

## Förslag till beslut

Motala-Vadstena vatten- och avfallsnämnd föreslår kommunstyrelsen att godkänna Tekniska förvaltningen/vatten och avfalls remissyttrande av slutbetänkande ”Vägar till hållbara vattentjänster”, SOU 2018:34.

## Bakgrund

Regeringen beslutade den 11 maj 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och frågor om små avlopp. Utredaren ska bland annat föreslå:

- hur lagen om allmänna vattentjänster kan ändras avseende kommunens ansvar för vatten och avlopp i ett större sammanhang, förutsatt att ett behov är identifierat,
- en central tillsynsväglädd myndighet för kommuners skyldighet att tillhandahålla allmänna va-tjänster och tillämpningen av 6 § lagen om allmänna vattentjänster,
- kostnadseffektiva styrmedel som ökar åtgärdstakten för små avlopp och återvinning av näringsämnen.

Uppdraget skulle ursprungligen redovisas senast den 28 februari 2018. Genom tilläggsdirektiv den 18 december 2017 förlängdes utredningstiden till den 31 maj 2018. Genom tilläggsdirektivet har uppdraget utrett vilka möjligheter som finns enligt nuvarande regler att vidta åtgärder för anpassning av dagvattenhanteringen till ett förändrat klimat, föreslå hur va-taxan kan användas för att finansiera sådana anpassningsåtgärder och redovisa regleringen för kostnadstäckning av anpassningsåtgärder i Danmark.

Följande har utredningen kommit fram till:

1. Behov av en ny nationell plattform för en formaliserad samverkan mellan nationella myndigheter för utveckling av hållbara vattentjänster. Naturvårdsverket anses vara den myndighet som är lämpad för att koordinera en sådan plattform där övriga berörda myndigheter ingår.
2. Utredningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten ska vara central tillsynsväglädd myndighet för kommunens skyldighet enligt vattentjänstlagen att ordna allmänna vattentjänster. Tillsynsvägläddningen ska samordnas med och utvecklas i samarbete med Naturvårdsverket, Boverket och Livsmedelsverket.
3. Utredningen föreslår ett tillägg till 6 § vattentjänstlagen som innebär att kommunen ska ta särskild hänsyn och undersöka möjligheten att på ett annat sätt (än att bilda

verksamhetsområde) uppnå ett motsvarande skydd för människors hälsa och miljön vid bedömningen av om ett behov av allmänna vattentjänster föreligger. Detta anses öppna möjligheter även för att väga in ekonomiska och sociala aspekter för både kommun och för fastighetsägare inom ramen för de bedömningar som kommunen gör.

4. Utredningen föreslår att det för varje kommun ska finnas en av kommunfullmäktige fastställd plan för hur kommunen långsiktigt ska uppfylla sina skyldigheter att ordna vattentjänster enligt 6 § vattentjänstlagen. Innan planen antas ska kommunen samråda med de fastighetsinnehavare och myndigheter som har ett väsentligt intresse i saken samt ställa ut förslaget för granskning.
5. Utredningen föreslår att frågan om i vilken utsträckning särtaxa för anslutning till vattentjänster kan användas ska utredas i ett särskilt sammanhang.
6. Utredningen föreslår att regeringen beslutar om etappmål i miljömålssystemet i syfte att öka åtgärdstakten för små avlopp och att Havs- och vattenmyndigheten blir ansvarig myndighet för dessa etappmål. Utredningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten tillsammans med Naturvårdsverket och SCB får i uppdrag att utveckla en metodik för att mäta och följa upp åtgärdstakt för små avlopp.
7. Utredningen föreslår att arbetet med att utveckla en effektivare tillsyn av små avloppsanläggningar ska ges ökad prioritet på nationell nivå. Detta innebär att en rad förslag läggs fram:
  - a. Det tydliggörs att Havs- och vattenmyndigheten ansvarar för tillsynsvägledning för små avloppsanläggningar belastade med hushållsspillvatten och som är dimensionerade för högst 200 personekvivalenter.
  - b. Havs- och vattenmyndigheten får föreskriftsrätt i frågor rörande försiktighetsmått kopplade till avloppsanläggningar dimensionerade för högst 200 personekvivalenter. Myndigheten ges i uppdrag att ta fram nya föreskrifter om krav på dessa avloppsanläggningar.
  - c. Begreppet "avloppsanordning" ändras till "avloppsanläggning" i relevanta författningar.
  - d. Länsstyrelserna får i uppdrag att utveckla sin tillsynsvägledning. Tillsynsvägledningen ska innehålla såväl det nuvarande behovet av tillsyn av små avlopp som ett förväntat ökat behov som följer av de förslag som utredningen presenterar.
  - e. Havs- och vattenmyndigheten får i uppdrag att koordinera och tillsammans med Naturvårdsverket, Länsstyrelserna och andra aktörer som Sveriges kommuner och landsting, Miljösamverkan Sverige med flera genomföra en flerårig satsning på kompetensutveckling och erfarenhetsutbyte om hur tillsyn, taxor och prövning kan utformas för att styra mot ökad åtgärdstakt och kretsloppsanpassning av små avlopp. I denna satsning bör också inbegripas

frågor om hur e-tjänster och IT-lösningar kan effektivisera kommunernas tillsyn och prövning integreras.

- f. Havs- och vattenmyndigheten får i uppdrag att ta fram och ansvara för att ett aktuellt kunskapsunderlag om små avloppsanläggningars prestanda finns tillgängligt för kommuner, fastighetsägare och företag. Detta bör innehålla information om tekniska lösningar för små avlopps funktion vad gäller miljö- och hälsoskydd samt resurshushållning.
8. Utredningen föreslår en ny förordning med krav på att en avloppsdeklaration ska upprättas för små avloppsanläggningar. Förordningen ska inrättas under miljöbalken genom ett nytt bemyndigande för regeringen.
9. Utredningen föreslår att Havs- och vattenmyndigheten ges i uppdrag att utveckla ett system för insamling av uppgifter om små avlopp. Utredningen föreslår att en fördjupad juridisk utredning om registrering, införande och ansvar för uppgifter om små avlopp ska genomföras i samband med detta arbete.
10. Utredningen lämnar förslag för att förbättra avloppsrådgivningen för fastighetsägare.
  - a. Regeringen ger Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att utreda och tillsammans med Konsumentverket etablera en organisation för va-rådgivning till fastighetsägare vad gäller små avloppsanläggningar för hushållspillvatten och enskild dricksvattenförsörjning. Utveckling och etablering av va-rådgivningen ska ske i samarbete med Naturvårdsverket, Livsmedelsverket, Lantmäteriet, Boverket samt Sveriges geologiska undersökning.
  - b. Havs- och vattenmyndigheten föreslås få i uppdrag att ta fram en vägledning och ett kunskapsunderlag om gemensamhetsanläggningar för hushållspillvatten med kommunerna som målgrupp. Myndigheten ska i detta arbete involvera Naturvårdsverket och Lantmäteriet och andra myndigheter som befinns lämpliga.
  - c. Regeringen utreder möjligheten till ett nationellt stöd till kommunerna för va-rådgivning enligt samma modell som stödet för energirådgivning eller beslutar att befintliga anslag för åtgärder för bättre vattenmiljö (till exempel LOVA bidragen) utformas så att de möjliggör för kommuner att söka medel för att utveckla och etablera va-rådgivning.
11. Utredningen föreslår flera åtgärder för att öka kretslopp av näringsämnen från små avlopp:
  - a. Ett etappmål i miljömålssystemet införs om att ett ökat antal kommuner har system för omhändertagande och kretslopp av näring från små avlopp. Naturvårdsverket föreslås bli ansvarig myndighet för detta etappmål.
  - b. Tillsynsvägledningen till kommunerna ska öka vad gäller tillämpningen av kretsloppskrav vid prövning av små avloppsanläggningar. Naturvårdsverket

och Havs- och vattenmyndigheten ska samverka i detta arbete och genomföra kunskapshöjande åtgärder med kommuner och länsstyrelser som målgrupp.

- c. Naturvårdsverket får i uppdrag att dels utveckla och vägleda kommunerna i arbetet med kretslopp och återföring av näring från små avlopp inom ramen för deras avfallsplanering och dels att ge vägledning till kommunerna i hur avfallstaxan kan användas för att styra mot kretsloppsanpassade avlopp. Naturvårdsverket bör utforma en definition av kretsloppsanpassade små avlopp, dock har utredningen gett förslag på teknik neutral utformning.
  - d. Naturvårdsverket får i uppdrag att utreda utformning och införande av ett bidrag till kommuner, fastighetsägare och andra som vill utveckla kretsloppsanpassade system för små avlopp.
  - e. Vinnova får i uppdrag att tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket göra en satsning på utveckling av kretsloppsteknik och innovativa systemlösningar för små avlopp.
12. Utredningen föreslår att kommunen ska redogöra för sin bedömning av hur en ökad belastning på de allmänna va-anläggningarna ska hanteras vid skyfall. Redogörelsen ska finnas i kommunens plan för hur kommunen långsiktigt ska uppfylla sina skyldigheter att ordna vattentjänster enligt 6 § vattentjänstlagen.
13. Utredningen föreslår att Boverket ska ges i uppdrag att stödja kommunerna vid planering för hur en ökad belastning på de allmänna va-anläggningarna ska kunna hanteras vid skyfall. För att finansiera anpassningen anser utredningen att det är rimligt att bedöma det som en nödvändig kostnad att anpassa de allmänna va-anläggningarna i befintlig bebyggelse så att de kan hantera mer än ett 10-års regn.
14. Utredningen föreslår att följande bör bli föremål för fortsatt utredningsarbete:
- a. Dagvattenhanteringen i ett större sammanhang.
  - b. Möjligheter till markåtkomst för en långsiktigt hållbar dagvattenhantering.

Slutbetänkande ”Vägar till hållbara vattentjänster”, SOU 2018:34, har skickats ut på remiss. Motala kommun har delgivits remissen och Miljö – och hälsoskyddsenheten, Samhällsbyggnadsenheten samt verksamheten för Vatten och Avfall har tittat på handlingarna. Miljö- och hälsoskyddsenheten och Samhällsbyggnadsenheten har inget att erinra.

## **Vatten och avfalls synpunkter**

Verksamheten Vatten och Avfall har tagit del av utredningen och nedan finns de synpunkter som verksamheten har.

### **Kommunens ansvar att ordna vattentjänster**

Havs- och vattenmyndigheten får ett tydligare ansvar kring tillsyn gällande kommunens ansvar att ordna vattentjänster och för små avloppsanläggningar. Detta anser verksamheten är

bra då dessa frågor är starkt sammankopplade när man tittar på kommunalt ansvar för att ordna vattentjänster i ett område.

Verksamheten ser positivt att på förändring av 6§ att det finns en möjlighet att välja andra va-lösningar för ett område som har uppfyllt kraven för att inrätta verksamhetsområde. Dock kommer den grundläggande skyldigheten enligt 6 § vattentjänstlagen att finnas kvar även efter ett beslut att inte inrätta verksamhetsområde. För att det ska fungera med att välja annan lösning anser verksamheten att kommunens miljö- och hälsoskyddsverksamhet måste få tydligare vägledning kring vad som anses ge en tillfredsställande privat lösning under en längre tid och därför blir den vägledning (punkt 2) samt det kunskapsunderlag (punkt 7f) som Havs- och vattenmyndigheten föreslås tas fram viktig.

Verksamheten anser att följande bör tydligt finnas med i utredningens förslag av åtgärder: Havs- och vattenmyndigheten tar fram förslag på en checklista och/eller bedömningsmall för att dels säkerställa att alla uppgifter som ska finnas med i bedömningen för inrättande av verksamhetsområde alternativt annan va-lösning kommer med samt för att underlätta kommunens arbete. På detta sätt kan det säkerställas att bedömningen blir inriktad på hållbarhet med utvärdering i miljöhänseende som ur ekonomiskt och socialt perspektiv. Detta kan sannolikt även underlätta Länsstyrelsens tillsyn av kommunernas arbete då den grundläggande dokumentationen av bedömningen blir likartad mellan kommunerna.

Den utökade bedömningen inom 6§ kräver gott samarbete mellan VA-huvudman, kommunens stadsbyggnads/planering och miljö- och hälsoverksamhet. Bedömningsarbetet kommer även kräva ökade resurser för att genomföra. Risk finns för att oenighet kan uppstå mellan kommunernas verksamhet då det för va-huvudmannen ofta är en stor negativ kostnad att öka verksamhetsområdet och med tillägget i paragrafen ser en rimlig lösning med enskilda små avloppsanläggningar. Dock för miljö- och hälsoskyddsmyndigheten anses miljö- och hälsoaspekterna i ett hållbart perspektiv vara att bilda verksamhetsområde. Avvägningen mellan dessa blir då viktig. Tendensen är ofta i samhället (kommunfullmäktige) att välja det ekonomiska alternativet då det är en problematik som inte är lika abstrakt som miljö- och hälsorisker.

#### **Dagvatten**

Att föreslå att dagvattentaxa ska finansiera anpassningen av va-anläggningen så de kan hantera mer än 10-årsregn anser verksamheten inte är en nödvändig kostnad för VA-kollektivet. Inom området för dagvatten är det viktigt att skilja på vad som anses vara ett normalt regn som ska hanteras av VA-kollektivet och onormalt regn som hanteras av andra utanför VA-kollektivets ansvarsområde. Enligt branschen och praxis anses va-huvudmannen ha ett ansvar för regn som inte är intensivare än ett 10-års regn för gles bostadsbebyggelse, 20- års för tät bostadsbebyggelse och 30-års för centrum och affärsområden. I klimatanpassningsutredningen (Vem har ansvaret?) finns det på flera delar i texten att problematiken inte bara VA- kollektivets angelägenhet utan dagvatten är en kommunal angelägenhet speciellt när det handlar om skyfall ”... *Hantering av dagvatten i områden med tätare bebyggelse är något som inte kan lösas av varje enskild fastighetsägare utan behöver lösas på ett översiktligt plan. Hanteringen måste därmed utgöra en kommunal angelägenhet.*

....

....*Vattentjänstlagens ansvarsregler täcker inte alla typer av översvämningsskador på grund av nederbörd. Exempelvis faller många gånger översvämningar på grund av vatten som*

*rinner ovanpå marken, utanför va-huvudmannens ansvar, när va-anläggningen är ordnad genom rörsystem. Vatten som rinner ovan jord är vanligt vid kraftiga skyfall när rörsystemen inte klarar av att hantera de stora vattenmängderna. Inte heller den naturliga hanteringen genom till exempel markinfiltration hinner då hantera vattnet. I stället rinner vattnet mot lågpunkter ovan jord. Vissa fastighetsägare kan då drabbas av översvämningar beroende på byggnadens placering i området.....*

*....Det ligger i sakens natur att det inte är enskilda fastighetsägare utan kommunen som måste lösa den översiktliga dagvattenhanteringen i ett område med tätare bebyggelse. Med detta sagt kan samtidigt konstateras att privatfastigheter utgör en stor andel av den totala markarealen inom många verksamhetsområden för allmänna va-anläggningar. Vilken hantering av dagvattnet som sker på de privata fastigheterna har därmed stor betydelse för anordnandet av den allmänna va-anläggningen. Fastighetsägarnas hantering ger alltså effekter på kostnaden för ordnandet av anläggningen och, i förlängningen, därmed på avgifternas storlek...”*

Avledningen ovan mark är viktig vid skyfall och därför blir planläggning av staden viktig för att kunna lösa frågorna som är kopplat till anpassningen. Vid ny bebyggelse finns det redan idag tydligt lagkrav gällande planeringsansvar i kommunen att klimatanpassa exploateringsområdet. Dock finns det vissa frågetecken kring redan detaljplanerad bebyggelse. Kommunen har dock ett ansvar för att vidta åtgärder enligt lagen om skydd mot olyckor. De åtgärder som behöver göras ligger ofta inte inom va-huvudmannens ansvar utan handlar om markyta som måste regleras eller ändras på och berör ofta fastighetsägare och ägare av allmän plats. Då va-huvudmannen inte anses ha ansvar över 10 –30 års regn enligt praxis, beroende på typ av område, bör finansieringen för anpassning av bebyggelse för större mängder regn ligga på skattekollektivet.

Att dimensioner upp dagvattenledningsnätet att hantera 100-års regn är inte rimligt. Dessutom kan inte en brunn svälja hur mycket vatten som helst utan avrinning vid extrema regn sker till stora delar via markytan. I och med detta anser verksamheten att utredningen går in i frågorna gällande dagvattenhantering på ett fel sätt, det är inte bara en *ökad belastning på de allmänna va-anläggningarna* för att hantera skyfall som ska redogöras i plan utan det är även hur den kommunala infrastrukturen ska hantera skyfall som bör redogöras. Detsamma gäller för punkten i utredningen som handlar om att: *Boverket ska ges i uppdrag att stödja kommunerna vid planering för hur en ökad belastning på de allmänna va-anläggningarna ska kunna hanteras vid skyfall.* Även i detta fall bör det handla om att Boverket ska stödja kommunerna vid planering av kommunala infrastrukturen och samhällsplaneringen för hur man ska hantera skyfall. Utredningen bör därför ändra de två punkterna till att gälla kommunens infrastruktur istället för allmänna va-anläggningen för att tydliggöra behovet att det är flera delar i en kommun som berörs. Som det står i utredningen sid 255; *Som ett led i detta måste kommunen och va-huvudmannen se över både hur den bebyggda miljön och de allmänna va-anläggningarna ska kunna anpassas.*

Utredningen hänvisar till att kommunen ska göra en skyfallskartering för att skaffa sig kunskap om hur stor belastning blir på de allmänna va-anläggningarna vid ett skyfall. Verksamheten uppfattar som att utredningen inte har förstått vad en skyfallskartering visar. Skyfallskarteringen visar var det kommer att stå vatten och vilka rinnvägar vattnet tar, om inget infiltreras i mark och ledningsnätet för dagvatten är fullt. Denna kartering visar inte var

belastningsproblematiken finns i va-anläggningen utan för att kunna se detta måste man gå vidare med modellering av dagvattenledningsnätet för att se var problemen finns. Dock är skyfallskarteringen viktig för att se var det finns risker för att problem med översvämning kan uppstå på ytan, som därmed är ett bra verktyg som behöver komma med i kommunens samhällsplanering och för att samarbeta vidare med VA-huvudmannen i frågor kopplat till översvämningssproblematik.

Verksamheten anser att den sista punkten om fortsatt utredningsarbete gällande dagvattenhanteringen i ett större sammanhang samt att se över möjligheter till markåtkomst för en långsiktigt hållbar dagvattenhantering är viktiga för samhällets utformning innan man går vidare med var ansvaret och finansiering av dagvattenhanteringen inom kommunerna och myndigheterna. Att ta ett helhetsgrepp kring dagvatten bör göras för att reda ut frågorna på ett bättre sätt än de begränsade frågeställningar som har utreds tidigare.

### **Små avlopp- enskilda avlopp**

Att styra upp och genomföra en likvärdig insamling av uppgifter om små avloppsanläggningar ser verksamheten som något positivt. För verksamheten är det i sin tur viktigt att överlämning av beslut/uppgifter kring små avlopp sker via tillståndsmyndigheten till ansvarig avfallsverksamhet. Denna information bör innehålla bland annat uppgifter om avloppsanläggningens kretsloppsförutsättningar för att kunna bedöma vilken avfallstaxa som det kan beröra. Att kommunens tillsynsmyndighet ska informera avfallsverksamheten bör finnas med i vägledningen för tillsyn av små avlopp.

Verksamheten anser att utredningens punkter 7a och 7 d bör förtydligas då de hänvisar båda till att skriva och tydliggöra tillsynsvägledning för små avlopp.

Verksamheten stödjer tanken på motivation till kretsloppsanpassning är viktig och måste finnas för att förbättra kvaliteten på restfraktionen från enskilda avlopp. Vi ser därmed positivt på att fastighetsägare ska ta ett större ansvar för sina enskilda avlopp och med detta kommer medvetenheten, om hur det ingår i kretsloppet, att öka.

Det finns möjligheter att använda sig av en miljöstyrande avfallstaxa som kan kopplas till insamlingen och fastighetsägarens ansvar. Det vill säga bra rening ger en billigare slamtömning där styrmedlet blir ett sänkt pris på avhämtning. Å andra sidan försvåras kommunens logistik kring slamtömningar om två intilliggande fastigheter har olika typer av avloppsanläggning som ska tömmas vid olika tillfällen för att säkerställa god kvalitet på slammet. Detta kan leda till ökade transporter vilket är negativt för miljön.

Slam från enskilda avlopp är i dag klassat som avfall och kommunal insamling sker. Den insamlade slammet töms på kommunens reningsverk. Provtagningar av små avloppsanläggningar har inom verksamheten även visat på att det kan vara lika förorenat innehåll i slammet från enskilda avlopp som inne i tätorterna och ibland till och med mer. Mätningar visar till exempel tydligt på att kvaliteten på detta slam har ett högre metallinnehåll men ett lägre fosforinnehåll, vilket ger en högre metall-fosforkvot än motsvarande inkommande vatten från de som är anslutna till reningsverket.

Verksamheten anser att det är viktigt att den information som ska tas fram om tekniska lösningar av enskilda avloppsanläggningar även innehåller information med en lätt förstålig

text om förutsättningar för resurshållning och kretslopp. Detta är redan viktigt i det uppströmsarbete som sker på alla större avloppsreningsverk för att minska föroreningar i avlopp. För att skydda recipienten bör även tydliga instruktioner finnas för hantering av sitt avlopp kring tömning samt övrig tillsyn som bör ligga på fastighetsägaren. Kommunerna skulle även behöva ha vägledning vid upphandling av tömning av avloppen då olika tekniker finns för att utföra detta.

Ett kommittédirektiv om utredning kring ”giftfri och cirkulär återföring av fosfor från avloppsslam” beslutades vid regeringssammanträde den 12 juli 2018 (Dir. 2018:67). Denna utredning ska bland annat redogöra för hur ett krav på återvinning av fosfor ur avloppsslam från större reningsverk ska se ut samt hur en utfasning av spridning av avloppsslam ska formuleras. Motivationen för denna utfasning är att förhindra spridning av miljö- och hälsoskadliga ämnen, läkemedelsrester och mikroplaster. Huruvida slam från enskilda avlopp kommer att påverkas av den utredningen är oklart.

Problemet med läkemedelsrester samt mikroplaster kvarstår även i slam från enskilda avlopp. En separation av bad- disk och tvättvatten från toalettavatten skulle minska risken för mikroplaster i restprodukten men fortfarande kvarstår problem med läkemedel då dessa når ”toalettfraktionen” då läkemedel passerar via kroppen. Även verksamheter samt mindre industrier kan vara kopplade till egna avloppslösningar varför det inte går att se enskilda avlopp som en homogen grupp där restprodukten bara är av hushållskaraktär. Detta sammantaget gör att slamfraktionen från enskilda avlopp inte skulle vara av bättre kvalitet än slam från större reningsverk.

I nuläget ser verksamheten positivt på att slam från enskilda avlopp samt även slam från avloppsreningsverk ska ingå i kretsloppet men anser att kvaliteten ska bedömas med samma regelverk. Samma krav på slamkvaliteten för att kunna återföra den till kretsloppet, bör ställas, som för slam från avloppsreningsverk.

Den insamling som idag sker av slam från enskilda avlopp inom kommunen töms på kommunens reningsverk. Enligt betänkandet anses det finnas ett system för kretslopp om det slam som uppstår i avloppsreningsverken återförs till odlad mark. Vilket verksamheten anser är bra.

Om nu det kommunala avloppsreningsverket inte kommer att arbeta för att det ska finnas någon form av kretslopp, återvinning av fosfor, hur ska man då lösa det för det insamlade slammet från enskilda avlopp. Att ha någon form av teknisk lösning endast för det enskilda avloppet blir dyrt att investera i för kommunerna. Är detta då ekonomiskt försvarbart.

## **Finansiering**

---

## **Koppling till resultatmål**

---

## Uppföljning/återrapportering

----

Fredrik Feldt  
Teknisk chef

Pernilla Rudin  
Planeringsingenjör

## Beslutsexpediering

Motala Kommunstyrelsen

Godkänd av: Fredrik Feldt  
Titel: Teknisk chef  
Datum: 2018-09-10 15:23:46